

KKTC ÜLKE PROFİLİ

T.C.
Ticaret Bakanlığı
Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği
Genel Müdürlüğü

İçindekiler

1. GENEL BİLGİLER.....	3
2. GENEL EKONOMİK DURUM	6
3. DIŞ TİCARET	9
4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR	13
5. TÜRKİYE ile TİCARET.....	22
EKLER:	24

1. GENEL BİLGİLER

Başlıca Sosyal Göstergeler

Devletin Adı	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
Yönetim Biçimi	Cumhuriyet
Başkenti	Lefkoşa
Resmi Dili	Türkçe
Dini	İslam (%99), Hristiyan (%1)
Para Birimi	TL
Yüzölçümü	3.355 km ²
Büyük Kentler	Girne, Gazi Mağusa , Güzelyurt, İskele

Kaynak: KKTC İstatistik Kurumu

Üyesi Olduğu Başlıca Uluslararası Kuruluşlar:

İİT ("Kıbrıs Türk Devleti" adıyla gözlemci sıfatıyla)

EİT ("Kıbrıs Türk Devleti" adıyla gözlemci sıfatıyla)

Coğrafi Konum

Kıbrıs, Akdeniz'in Sicilya ve Sardinya'dan sonra üçüncü büyük adasıdır. KKTC'nin toplam yüzölçümü 3.355 km²'dir ve adanın üçte birine karşılık gelmektedir. Yaklaşık olarak ada sahillerinin yarısı KKTC sınırları içerisindedir.

KKTC'nin kuzeyinde 65 km mesafede Türkiye, doğusunda 112 km mesafede Suriye, 267 km mesafede İsrail ve 162 km mesafede Lübnan, güneyinde GKRY ve 418 km mesafede Mısır, batısında ise 965 km mesafede Yunanistan yer almaktadır.

Başkent Lefkoşa Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin en büyük kentidir. Deniz kıyısında yer alan Gazimağusa ve Girne de diğer önemli kentlerdir. Güzelyurt ve Lefke ise geniş narenciye bahçeleri ile ünlü iki şehirdir.

KKTC'de ekilebilen %45 verimli arazinin %20'si sulanmaktadır. KKTC genelinin %20'si ormanlık alan olup yoğun bir ağaçlandırma programı devam etmektedir.

Kuzey Kıbrıs'ın iklimi tipik bir Akdeniz iklimidir. Yazları uzun ve kurak, kışları ise yağmurludur. Yıllık ortalama sıcaklık 19 derecedir. Yaz ortası sıcaklık 40 derece civarında seyretmektedir. Kışın hava oldukça yumuşaktır. Yıllık ortalama 500 mm yağmur düşmektedir.

Siyasi ve İdari Yapı

KKTC Anayasası bir temsili demokrasiyi öngörür. Egemenlik KKTC yurttaşlarından oluşan halkındır ve halk adına görevlendirilen organlar eliyle kullanılır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde çok partili demokrasi uygulanmaktadır. Cumhurbaşkanı, devletin başıdır ve beş yılda bir genel seçim ile seçilmektedir. Yasama yetkisi 50 üyeli Cumhuriyet Meclisi tarafından yürütülmektedir. Ülkede yürütme yetkisi ise Cumhurbaşkanı tarafından atanan Başbakan'ın yönetiminde oluşturulan Bakanlar Kurulu'na verilmiştir. Milletvekilliği genel seçimleri beş yılda bir yapılmaktadır.

KKTC, ülkenin etkin bir şekilde yönetilebilmesi için 5 bölgeye ayrılmıştır; Lefkoşa, Gazi Mağusa, Girne, Güzelyurt ve İskele.

Nüfus ve İstihdam

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde KKTC İstatistik Kurumu'nun verilerine göre 2023 yıl sonu projeksiyon nüfusa göre toplam nüfus 476.214 olarak hesaplanmıştır. Böylece artan nüfus ile birlikte ülkeye gelen turist sayısı, üniversite öğrenci sayısı ve çalışma maksadı ile gelen yabancı sayısı da artmaktadır.

Doğal Kaynaklar ve Çevre

KKTC'nin ekonomik gelişme süreci içinde tarım etkin bir yere sahip olmasına rağmen bu alandaki önemli darboğazlar, söz konusu sektörün ekonomik gelişmedeki yerini gereği gibi almasını ve hızlı bir gelişmenin gerçekleşmesini sınırlamaktadır. Tarım sektörü kendi içerisinde bitkisel üretim, hayvansal üretim, ormancılık ve su ürünleri olmak üzere dört alt sektöre ayrılmaktadır. Tarımsal üretimde bitkisel üretim alt sektörünün önemli bir paya sahip olması dolayısıyla bu alt sektörde meydana gelen değişiklikler toplam tarım sektörünün büyük ölçüde etkilenmesine neden olmaktadır. Tarım sektöründe iklim koşullarına bağımlılığın yüksek oluşuna, ülkede mevcut su kaynaklarının sınırlılığı da eklenince sektörde istikrarlı bir gelişmenin olması büyük ölçüde engellenmektedir.

KKTC'nde mevcut doğal su kaynaklarının sınırlılığı su sorununu her geçen gün ağırlaştırırken su kıtlığı, ülke tarımının sürekli olarak karşı karşıya bulunduğu önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca depolama, nakliye, pazarlama, kredi, hastalıklarla mücadele sorunlarının yanı sıra teknolojik eksiklikler, tarımsal araştırma ve adaptasyon çalışmalarının eksikliği ile yetersiz ve pahalı girdi kullanımının yarattığı sorunlar tarım sektörünün gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu olumsuzlukların hafifletilmesine olanak sağlamak amacıyla Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri arasında tarım alanında "Teknik, Bilimsel ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması" imzalanmıştır. 24 Ocak 1997 tarihinde imzalanan anlaşma; iki ülkeye uzman, materyal ve araştırma sonuçlarını karşılıklı kullanılma imkanı tanırken tarımsal pazarlama ve ortak yatırımların teşviki alanında da birlikte hareket etmelerine olanak sağlamaktadır.

Hayvancılık alt sektörü sığırcılık, koyunculuk, keçicilik ve kanatlılardan oluşmaktadır. KKTC'nde sığır türünden et ve süt kombine ırkı olan Siyah-Beyaz Frisian, koyun türünden ivesi, sakız, yerli ve bu ırkların melezleri ve keçi türünden ise yerli kıl keçisi ile Damascus ırkı yaygın olarak bulunmaktadır. Kanatlılardan ise yerli ırk tavuklarla birlikte yumurta ve et tavuğu olan Ross ırkı yaygındır.

KKTC'nde beslenmedeki yeri ile ithal ikamesi yaratabilecek kapasiteye sahip olması bakımından balıkçılığın önemi bulunmakla beraber Karpaz Bölgesi dışındaki kıyılarda balık stoklarının az olması ve açık deniz balıkçılığının yapılamaması nedeniyle bu sektörün milli gelire olan katkısı sınırlı bir ölçüde ve beklenen düzeyin altında olmakta, süratli bir gelişim gösterememektedir. Bugünkü koşullarda su ürünleri üretiminin 500 ton/yıl civarında olduğu tahmin edilmektedir. Ancak bu rakamlara olta ile balık avcılarının avladıkları balık miktarı dahil değildir.

KKTC Sanayi Sektörü; Taş ocakçılığı, İmalat Sanayi ve Elektrik–Su sektörlerinden oluşmaktadır. KKTC İstatistik Kurumu verilerine göre; 2024 yılında sanayi sektörü büyüme hızı %11,4 oranında gerçekleşmiştir. KKTC'nin küçük bir ada ülkesi olması, doğal kaynakların sınırlılığı, iç piyasanın darlığı, rekabet edilebilirlik düzeyinin düşüklüğü, teknoloji, araştırma ve geliştirmeden yeterince faydalanılmaması, işgücü maliyetlerinin yüksekliği, uluslararası kalite standartlarına sahip işletme ve ürün azlığı, diğer ülkelere göre karşılaştırmalı üstünlüğü olan malların azlığı, sektör planlamasının yetersizliği, ulaşım sorunu ve ekonomik ambargolar gibi ana sebeplerden ötürü sanayi sektörünün amaçlanan hedeflere ulaşmasında zorluklar yaşanmaktadır.

2. GENEL EKONOMİK DURUM

Temel Ekonomik Göstergeler

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
GSYİH (milyar TL)	14,5	18,3	21,4	21,4	30,2	74,0	132,3	231,9
Reel Büyüme Hızı (%) Sabit Fiyatlarla	5,4	1,3	0,3	-16,2	3,9	13,3	7,3	8,5
Enflasyon Oranı (% yıl sonu)	14,68	29,96	11,66	15,03	46,09	94,51	83,63	53,29
Kişi Başına Milli Gelir (FBGSMH, Dolar)	14,187	13,277	11,319	8,964	9,671	12,245	14,599	17,498

Kaynak: KKTC İstatistik Kurumu

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ekonomisinin büyük bir kısmı ticarete, yani ithalata dayanmakta, üretim girdileri ve tüketim maddeleri büyük oranda ithalat yoluyla sağlanmaktadır. Bu nedenle TL'nin döviz karşındaki değeri, üretim maliyetleri ve ürün fiyatları üzerinde etkili olmaktadır. Enflasyon oranı 2023 yılında %83,6, 2024 yılında %53,2'dir.

KKTC'nin Gayri Safi Yurtiçi Hasılası (GSYH), 2024 yılında cari fiyatlarla 231,9 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Kişi başına Gayri Safi Milli Hasıla (FBGSMH), ABD doları cinsinden 17 bin 498 Dolar olmuştur.

2024 yılında sektörel bazda sabit fiyatlarla en yüksek büyüme hızı, %19,9 ile inşaat sektöründe kaydedilirken, bu sektörü %12,8 ile ithalat vergileri, %11,4 ile sanayi sektörü takip etmiştir.

2024 yılında GSYİH içinde, tarım sektörü %5,5, sanayi sektörü %6,7, inşaat sektörü %4,9 ve ticaret-turizm hizmetleri %22,5 oranında pay almıştır.

Turizm ve eğitim sektörleri büyük gelir kaynağıdır. Ülkede sadece belirli sanayi dallarında üretim mevcuttur.

Gayri Safi Milli Hasıladaki Sektörel Gelişmeler (Değerler-Cari Fiyatlarla TL)

Sektörler	2020	2021	2022	2023	2024
1. Tarım	1,284,264,965.4	2,531,850,820.4	4,911,350,578.0	7,020,269,391.4	12,832,174,345.9
1.1. Bitkisel	607,883,373.3	1,275,252,797.5	2,517,451,859.5	2,508,399,586.7	6,116,152,822.8

1.2. Hayvancılık	578,414,561.1	1,139,269,982.4	2,136,990,754.6	4,125,346,709.7	6,001,748,499.9
1.3. Ormancılık	6,872,307.4	10,449,981.7	17,179,546.2	22,416,071.7	24,690,677.5
1.4. Balıkçılık	91,094,723.6	106,878,058.9	239,728,417.7	364,107,023.3	689,582,345.7
2. Sanayi	2,086,348,548.3	2,304,800,542.2	4,006,123,606.3	7,426,399,815.9	15,618,787,505.3
2.1. Taşocakçılığı	280,187,856.4	658,236,188.0	905,927,597.4	1,392,645,672.0	2,178,900,171.1
2.2. İmalat Sanayi	542,444,069.9	689,836,284.0	1,724,294,636.3	2,918,335,930.1	4,580,749,312.4
2.3. Elektrik-Su	1,263,716,622.0	956,728,070.2	1,375,901,372.5	3,115,418,213.9	8,859,138,021.8
3. İnşaat	2,054,646,973.6	2,247,766,853.3	4,281,174,009.3	7,953,616,188.2	11,304,523,010.5
4. Ticaret-Turizm	2,747,173,329.0	4,157,291,069.8	22,699,757,463.6	34,122,387,476.9	52,250,428,478.1
4.1. Toptan ve Perakende Ticaret	2,201,434,001.9	3,142,668,545.2	8,137,654,507.8	15,712,456,486.1	26,249,832,643.1
4.2. Otelcilik ve Lokantacılık	545,739,327.1	1,014,622,524.6	14,562,102,955.8	18,409,930,990.7	26,000,595,835.0
5. Ulaştırma-Haberleşme	1,383,129,580.7	2,828,075,471.6	6,903,018,974.9	13,739,428,163.5	22,108,349,648.6
6. Mali Müesseseler	1,685,612,592.4	2,678,856,550.1	5,271,414,785.2	12,035,343,369.3	25,097,119,047.6
7. Konut Sahipliği	1,356,916,919.9	2,206,501,765.8	3,685,564,037.9	7,563,270,281.3	12,745,028,834.9
8. Serbest Meslek ve Hizmetler	2,758,866,213.0	4,281,759,526.4	7,645,609,310.3	13,438,544,422.4	24,635,667,896.6
8.1. Serbest Meslekler	1,312,948,968.0	1,986,631,411.6	5,079,459,011.4	8,833,127,546.0	15,097,736,299.6
8.2. Yükseköğretim	1,445,917,245.0	2,295,128,114.7	2,566,150,298.9	4,605,416,876.3	9,537,931,597.0
9. Kamu Hizmetleri	4,146,014,376.9	4,670,800,486.5	8,512,251,142.6	17,123,591,349.3	35,746,142,613.6
10. İthalat Vergileri	1,947,681,745.2	2,350,093,293.5	6,107,873,554.2	11,927,665,918.6	19,645,579,188.3
11. GSYH	21,450,655,244.3	30,257,796,379.6	74,024,137,462.2	132,350,516,376.8	231,983,800,569.4
12. Net Dış Alem Faktör Gelirleri	17,133,680.0	45,137,703.0	154,299,090.0	420,631,178.0	704,934,389.6
GSMH	21,467,788,924.3	30,302,934,082.6	74,178,436,552.2	132,771,147,554.8	232,688,734,959.0
FBGSMH (\$)	8,964	9,671	12,245	14,599	17,498

Kaynak: KKTC İstatistik Kurumu

Sektörlerin Reel Büyüme Hızları (Sabit Fiyatlarla %)

	2020	2021	2022	2023	2024
Sektörler					
1. Tarım	1.8	-1.5	-5.2	-2.7	9.5

1.1. Bitkisel	-0.1	-10.8	-3.9	-8.4	20.8
1.2. Hayvancılık	4.5	5.6	-6.8	4.1	1.2
1.3. Ormancılık	8.2	4.1	-15.5	-29.0	-28.1
1.4. Balıkçılık	-7.9	9.9	5.8	-10.1	24.3
2. Sanayi	-14.9	16.8	7.0	3.6	11.4
2.1. Taşocakçılığı	-21.1	20.2	2.4	-0.4	10.4
2.2. İmalat Sanayi	-16.6	18.4	7.2	3.2	11.6
2.3. Elektrik-Su	-9.9	12.4	7.1	5.2	10.8
3. İnşaat	-25.6	23.0	0.6	-9.5	19.9
4. Ticaret-Turizm	-35.6	5.4	41.1	16.3	10.9
4.1. Toptan ve Perakende Ticaret	-18.7	0.7	22.6	17.9	13.0
4.2. Otelcilik ve Lokantacılık	-82.0	64.6	181.2	11.1	3.6
5. Ulaştırma-Haberleşme	-16.9	32.8	25.9	8.8	1.6
6. Mali Müesseseler	0.5	-2.0	-0.6	0.7	2.4
7. Konut Sahipliği	3.6	3.8	4.3	3.4	3.1
8. Serbest Meslek ve Hizmetler	-16.0	3.1	6.4	6.0	5.3
8.1. Serbest Meslekler	-18.2	9.9	13.0	5.4	8.5
8.2. Yükseköğretim	-15.0	-0.1	3.0	6.3	3.4
9. Kamu Hizmetleri	-1.5	-5.5	1.0	0.3	2.5
10. İthalat Vergileri	-16.4	-26.1	34.0	31.5	12.8
11. GSYH	-16.2	3.9	13.3	7.3	8.5
12. Net Dış Alem Faktör Gelirleri	4.3	94.1	58.3	63.6	3.7
GSMH	-16.2	4.0	13.4	7.4	8.4

Kaynak: KKTC İstatistik Kurumu

Sektörlerin GSYH İçerisindeki Payları (Cari Fiyatlarla, %)

Sektörler	2020	2021	2022	2023	2024
1. Tarım	5.9	8.4	6.6	5.3	5.5
1.1. Bitkisel	2.8	4.2	3.4	1.9	2.6
1.2. Hayvancılık	2.7	3.8	2.9	3.1	2.6
1.3. Ormancılık	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
1.4. Balıkçılık	0.4	0.4	0.3	0.3	0.3
2. Sanayi	9.7	7.6	5.4	5.6	6.7
2.1. Taşocakçılığı	1.3	2.2	1.2	1.1	0.9
2.2. İmalat Sanayi	2.5	2.3	2.3	2.2	2.0
2.3. Elektrik-Su	5.9	3.1	1.9	2.3	3.8
3. İnşaat	9.6	7.4	5.8	6.0	4.9

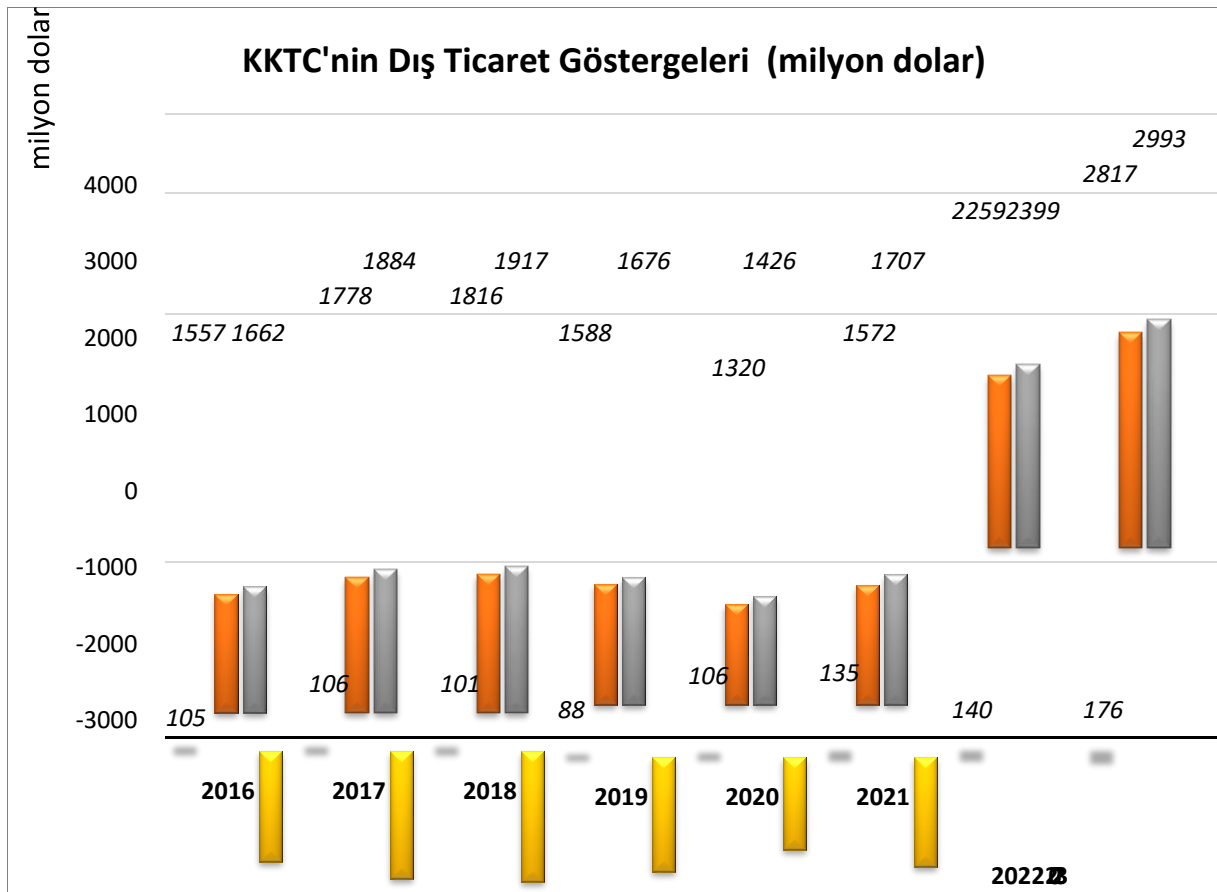
4. Ticaret-Turizm	12.8	13.7	30.7	25.8	22.5
4.1. Toptan ve Perakende Ticaret	10.3	10.4	11.0	11.9	11.3
4.2. Otelcilik ve Lokantacılık	2.5	3.3	19.7	13.9	11.2
5. Ulaştırma-Haberleşme	6.5	9.3	9.3	10.4	9.5
6. Mali Müesseseler	7.9	8.9	7.1	9.1	10.8
7. Konut Sahipliği	6.3	7.3	5.0	5.7	5.5
8. Serbest Meslek ve Hizmetler	12.9	14.2	10.3	10.2	10.6
8.1. Serbest Meslekler	6.1	6.6	6.9	6.7	6.5
8.2. Yükseköğretim	6.8	7.6	3.4	3.5	4.1
9. Kamu Hizmetleri	19.3	15.4	11.5	12.9	15.4
10. İthalat Vergileri	9.1	7.8	8.3	9.0	8.5
GSYH	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

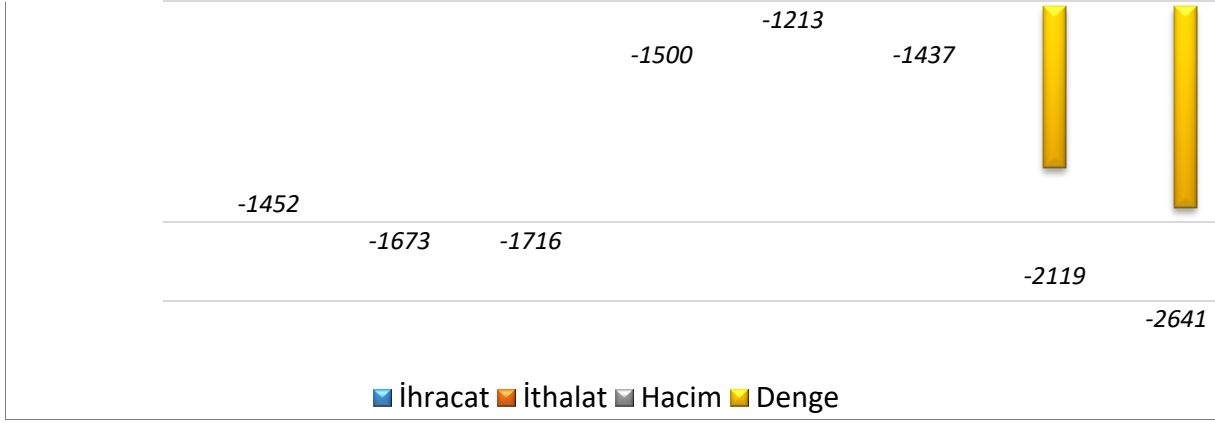
Kaynak: KKTC İstatistik Kurumu

3. DIŞ TİCARET

Genel Durum

Ülkenin Dış Ticareti

Kaynak: KKTC Ticaret Dairesi

K.K.T.C’de ihracat sektörü uluslararası arenada uygulanan izolasyonlar ve ambargolar nedeniyle ciddi sorunlarla karşılaşmaktadır. Özellikle AB Adalet Divanı tarafından alınan kararlar birçok ürünün AB’ye ihracatını engellemiş bulunmaktadır. Fakat Türkiye'nin sağladığı pazar olanakları ve diğer destekler ile ihracat sektörü ayakta durmaya çalışmaktadır.

Tipik bir ada ekonomisine sahip olan KKTC, yeterli doğal kaynaklara sahip olmaması nedeniyle ihtiyaçlarının büyük bir bölümünü diğer ülkelerden karşılamaktadır. İthalata dayalı bir ekonomiye sahip olan KKTC'nin toplam dış ticaretinin yarısından fazlası Türkiye ile gerçekleştirilmektedir.

Başlıca Ürünler İtibarı ile Dış Ticaret

İhracat

K.K.T.C’nin 2023 yılı ihracatı bir önceki yıla göre % 25.5 oranında artış göstererek 176.2 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. İthalatı ise 2.8 milyar dolar değerinde gerçekleşmiştir.

K.K.T.C’nin ihraç ettiği başlıca ürünler; hellim, narenciye, hurda demir çelik, narenciye konsantre, peynir çeşitleri, yumurta, rakı ve narenciye kabuk yağıdır.

KKTC ihracatının önemli bir kısmını Türkiye’ye gerçekleştirmektedir.

K.K.T.C’nin Önemli İhraç Ürünleri (1.000 Dolar)

	2022 Yılı (Ocak –Aralık)	2023 Değişim Oranı (%) (Ocak-Aralık)	
1 Narenciye	24.282,9	42.885,9	76,6
2 Narenciye Konsantre	3500,6	5056,3	44,4
3 Patates	0,0	26,6	-
4 Harup ve çeşitleri	2.061,1	138	-93,3
5 Tütün	593,2	143	-75,8

6	Sigara	621,7	0	-100
7	Enginar	596,1	220,2	-63
8	Deri	690,8	370,2	-46,4
9	Taze Sebze	0,9	18,7	1977
10	Kolokas	0,0	8,8	-
11	Yumurta	1.854,4	1.302,3	-29,7
12	Hellim	44.430,4	58.061,3	30,6
13	Peynir çeşitleri	6.256,4	1.980,9	-68,3
14	Giyim Eşyası	264,5	315,7	19,3
15	İlaç	0	0,0	-
16	Alçı Taşı	0,0	0,0	-
17	Narenciye Kabuk yağı	426,4	398,2	-6,6
18	Hurda Demir çelik	9.457,0	7.320,1	-22,5
19	Hurda Bakır	746,1	10,6	-98,5
20	Piliç Eti	1.121,8	116,7	-89,5
21	Rakı	1.103,9	586	-46,9
Genel Toplam		140.413,5	176.237,2	25,5

Kaynak: KKTC Ticaret Dairesi

İthalat

İthalatın Ana Mal Gruplarına Göre Dağılımı (Milyon Dolar)

		2022 Yılı (Ocak-Aralık)	2023 (Ocak- Aralık)	Yılı Değişim Oranı (%)
1	Gıda ve Canlı Hayvanlar	317,1	350,4	10,5
2	İçkiler ve Tütün	112,7	196,6	74,4

3	Yakıttan Gayri Yenmeyen Hammaddeler	21,2	34,4	62,2
4	Mineral yakıtlar	560,6	487,4	-13
5	Hayvansal ve Bitkisel Sıvı ve Katı Yağlar, Mumlar	17,3	10,5	-39,3
6	Kimyasallar ve İlgili Ürünler	189,7	272,8	43,8
7	Esas Malzemesine Göre Sınıflandırılan Mamul Ürünler	370,8	445,1	20
8	Makine ve Ulaşım Araçları	471	773,6	64,2
9	Çeşitli Mamuller	193,6	246,1	27,1
	Genel Toplam	2.258,9	2.817,4	24,7

Kaynak: KKTC Ticaret Dairesi

Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticaret

İhracat

K.K.T.C'nin Ülke lere Göre İhracatı (1.000 dolar)

	2022	2023
ABD	13.016,9	4.461,4
Almanya	608,6	130
Belçika-Lüksemburg	62,4	4,8
BAE	6.043,2	4.392,6
İngiltere	697	806,7
Bulgaristan	12,9	0,0
Danimarka	0,0	0,0
GKRY	15.175,1	18.070,9
Fransa	300,9	0,0
Hollanda	239,7	81
Irak	3.752,9	1.352,7
İran	954,3	0,0
İsrail	410,0	967,5
İtalya	0,0	162,6
Kuveyt	11.525,5	7.288,1
GENEL TOPLAM	140.413,5	176.237,2

Kaynak: K.K.T.C Ticaret Dairesi

İthalat

K.K.T.C'nin Ülkelere Göre İthalatı (1.000 dolar)

	2022	2023
ABD	13.220,3	7.169,3
Almanya	57.855,0	79.541,9
Arjantin	18.603,4	3.420,1
Avustralya	3.967,4	1.667,2
Avusturya	5.252,7	8.050,4
Azerbeycan	0,1	0
Rusya	47.214,0	9.887,4
Belçika-Lüksemburg	10.045,3	3.830,2
BAE	24.488,1	54.895,8
İngiltere	77.777,5	185.770,7
Brezilya	4.995,2	3.318,7
Bulgaristan	9.872,4	15.063,5
Çin		73.889,4
	70.187,4	
Türkiye	1.518.646,0	1.971.279,6
TOPLAM	2.258.919,2	2.817.362,0

Kaynak: KKTC Ticaret Dairesi

4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

KKTC yatırım politikasının temel amacı, ekonomik kalkınmayı hızlandırmak, ekonominin rekabet gücünü yükseltmek, potansiyel kaynakları harekete geçirmek, özel teşebbüsün ekonomideki etkinliğini artırmak ve yabancı sermayeyi ülkede yatırıma yapmaya özendirilmiştir.

Kalkınma politikası gereğince KKTC, ihracata yönelik sanayileri tercih etme yaklaşımını benimsemiştir. İç piyasanın küçüklüğünden dolayı yatırım politikası, mal ve hizmetlerin ihracına yöneliktir. Modern teknoloji, know-how ve yeni üretim tekniklerinin KKTC'ye transferini kolaylaştıran projelere öncelik verilmektedir. Yatırımcılar tarafından önerilen her proje kendi değerleri üzerinden dikkate alınmaktadır. Yabancı ve yerel firmalar arasında ortak girişim şeklindeki yatırımların etkin bir şekilde desteklendiği KKTC'de yabancı yatırımcılara

mülkiyet haklarının tam olarak korunmasını da içeren pek çok avantaj ve teşvikler sunulmaktadır. Devletleştirmenin bir hükümet politikası olarak benimsenmediği ve uygulanmadığı KKTC’de, özel mülkiyet haklarının vatandaşlar ve yabancı uyruklular arasında hiçbir fark gözetilmeden garanti edilmesi, Anayasa ile güvence altına alınmıştır.

Yatırımcılar için Teşvikler

KKTC’de yatırım yapmak isteyen girişimcilere yerli ya da yabancı yatırımcı olup olmadığına bakılmaksızın, Teşvik Belgesi verilmek suretiyle aşağıdaki yatırım teşvikleri uygulanmaktadır. Teşvik Belgesi Devlet Planlama Örgütü tarafından verilmektedir.

Yatırım İndirimi: Devlet Planlama Örgütü’nün kalkınma planları ve/veya yıllık programlar çerçevesinde belirleyeceği Kalkınmada Öncelikli Yöreler ve Özel Önem Taşıyan Sektörlerde yapılacak yatırımlarda yatırım indirimi oranı mal oluş bedeli üzerinden %200’dür. Diğer sektörler ve yörelerde yapılacak yatırımlarda ise yatırım indirimi oranı mal oluş bedeli üzerinden %100’dür.

Güzelyurt ve Karpaz Bakanlar Kurulu tarafından Kalkınmada Öncelikli Bölgeler olarak belirlenmiştir.

Gümrük Vergisi ve Fon Muafiyeti: Teşvik Belgesi kapsamında ithal edilecek yatırıma konu makine ve bunlara ait teçhizatlar her türlü gümrük vergisi ve fondan muaftır.

Makine ve Teçhizat Alımlarında Katma Değer Vergisi Uygulaması: Teşvik Belgesi kapsamında ithal ve yerli makine ve teçhizatlara %0 Katma Değer Vergisi uygulanır.

Arsa, Arazi ve Bina Temini: Teşvik belgeli yatırımlarda, yatırımcıların taşınmaz mal talep etmeleri halinde, bu talepler yürürlükteki mevzuata uygun olarak ve imkanlar ölçüsünde değerlendirilerek kiralama yöntemiyle bu kişilere öncelikle verilir.

Fon Kaynaklı Kredi: Yatırımları ve İhracatı Teşvik Fonu’nda yatırımcılara uzun vadeli ve düşük faizli yatırım kredisi sağlanır.

İnşaat Ruhsatı İle İlgili Vergi, Resim, Harç ve Her Türlü Katkı Payı Muafiyeti: Teşvik Belgesi kapsamında yapılan yatırımlar, bina inşaat ruhsatı ile ilgili resim, harç ve her türlü katkı payından muaftır.

Sermaye Artırımları İle İlgili Pul Vergisi İndirimi: Teşvik Belgesi kapsamında yapılacak yatırımlar için sermaye artırımı esnasında alınacak pul vergisinde Tüzükle belirlenen bir indirim sağlanır.

İpotek İşlemleriyle İlgili Harç İndirimi: Teşvik Belgesi kapsamında yapılacak yatırımlara yönelik kullanılacak krediler için gerekli ipotek işlemlerinde pul ve kayıt harçlarında Tüzükle belirlenen bir indirim uygulanır.

Vergi Mevzuatı Altında Uygulanan Teşvikler: Amortismanına bağlı yeni ve/veya ithal edilmiş aşağıdaki ekonomik kıymetlerin işletme tarafından satın alınmış, imal veya inşa edilmiş ve ilk

defa işletilmiş veya ilk defa kullanılmış olması halinde, Gelir ve Vergi Yasasında belirtilen şartlara uyulması koşulu ile yatırım indirimleri uygulanır.

Yatırım indirimine bina, makine, tesisat, işletmenin esas faaliyet konusu ile ilgili olan araç ve gereçler ile benzeri amortismanına tabii aktif kıymetlerin (özel salon tipi araçlar hariç) maliyet bedelleri esas teşkil eder. Yatırım indiriminin oranı %50'dir. Maliye İşleriyle Görevli Bakanlığın önerisi ile Bakanlar Kurulu bu oranı kalkınmada öncelikli yöreler ve Teşvik Yasası ile Turizm Endüstrisi Teşvik Yasası'nda belirtilen, özel önem taşıyan sektörlerde yapılan yatırımlar için yapılan yatırımın %100'üne kadar artırabilir veya yasal orandan az olmamak üzere yeni oran tespit edebilir.

Yatırım indirimleri ile ilgili özel teşvik yasalarında kurallar bulunması halinde, Gelir Vergisi Yasası'nda belirtilen indirim oranları yerine ilgili teşvik yasalarında öngörülen oranlar ve esaslar uygulanır.

Amortisman İndirimleri

- Makine ve Tesisat: %10
- Salon Tipi Motorlu Araçlar ve Motosikletler: %15
- "T" Lisanslı Motorlu Araçlar: %25
- Diğer Motorlu Araçlar (Kamyon, Otobüs Van, Yük Arabaları vb.): %20
- Endüstriyel Bina ve Oteller: %4
- Dükkan ve İkametgah: %3
- Döşeme ve Demirbaş: %10

Diğer İndirimler

- Kurumların aktifleştirdikleri ilk tesis ve kuruluş giderleri ile hava paraları, muhasebe kayıtlarındaki değerleri üzerinden eşit miktarda beş yıl içinde amorti edilir.
- Patent ve patent hakları için yapılan giderler.
- Satın alınan ve değeri satın alındığı yılın başında yürürlükte bulunan bir aylık brüt asgari ücreti aşmayan alet, edevat, mefruşat ve demirbaşlar amortismanına tabi tutulmayarak doğrudan doğruya gider kaydedilebilir.
- Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden dış ülkelere mal ve hizmet ihraç edenlerin bu ihracatlarından elde ettikleri hasılatın %20'si Kurumlar Vergisinden istisnadır. Ancak, hesaplanacak %20 istisna miktarı ihracattan sağlanan safi kazancın %80'ine eşit miktarını aşamaz.
- Her türlü mal ihracatı ile yurt dışındaki müşteriler için yapılan hizmetler Katma Değer Vergisi'nden istisnadır. Katma Değer Vergisi Yasası kapsamında vergiden istisna edilmiş işlemlerle ilgili fatura ve benzeri belgelerde gösterilen KDV, yükümlünün vergiye bağlı işlemleri üzerinden hesaplanacak KDV'den indirilir. Vergiye bağlı işlemlerin mevcut olmaması veya hesaplanan verginin indirilecek vergiden az olması halinde indirilemeyen KDV, Bakanlar Kurulu'nca çıkarılacak bir Tüzükle işlemleri yapanlara iade olunur.

- Aşağıda belirtilen KKTC ile yabancı ülkeler arasında deniz, hava ve kara yolu ile yapılan taşıma işlemleri ile transit taşıma işleri KDV'den istisnadır.
 - Yabancı bir ülkede başlayıp KKTC'den geçerek yabancı bir ülkede sona eren taşımacılık işleri,
 - Yabancı bir ülkede başlayıp KKTC'de sona eren taşımacılık işleri, --
 - KKTC'de başlayıp yabancı bir ülkede sona eren taşımacılık işleri,

KKTC'de faaliyet gösteren ulaştırma kurumları tarafından verilen yolcu taşıma hizmetleri karşılığında nakden veya hesaba alınan yolcu taşıma ücretleri istisna kapsamı dışındadır. Mevzuata göre uluslararası taşımacılık işleri yapanlar, yukarıda ihracat işlemleri yapanlar içinde belirtildiği gibi alımlar üzerinden ödedikleri Katma Değer Vergisini indirim veya iade hakkına sahiptirler.

Yükümlülerin münhasıran gelir getirmek amacıyla işletmelerinde kullandıkları deniz ve hava taşıma araçlarına liman ve hava meydanlarından verilen hizmetler Katma Değer Vergisi'nden istisnadır.

Şirket Türleri

KKTC'de şirketlerin tescili Ekonomi ve Enerji Bakanlığı Resmi Kabz Memurluğu Şirketler Mukayyitliği (www.rkmmmd.gov.ct.tr) tarafından yapılmaktadır.

İsim yoklaması: Kurulacak olan şirket için alınması düşünülen isim hususunda, üzerinde KKTC damga pulu bulunan bir dilekçe ile Resmi Kabz Memurluğu ve Mukayyitlik Dairesine müracaat edilerek isim yoklaması yaptırılır.

Kurulacak olan şirket için limited şirketin ana sözleşme ve tüzüğü; bunun için iptal edilmemiş damga pulu ve M.Ş.1,2 ve 3 forumları; bunlar için iptal edilmemiş damga pulu ile başvuru yapılır.

Her Yabancı uyruklu hissedar ile ilgili olarak;

- i) Pasaportunun aslı görülmek şartıyla pasaportunun fotokopisi veya Ülkesindeki (varsa) KKTC Temsilciliğinden (yoksa) TC Elçilik/Konsoloslüğundan veya KKTC'deki ülkesinin diplomatik misyonundan veya Apostile onaylı pasaport veya nüfus cüzdanı fotokopisi. (TC, ABD ve Avrupa Birliği ülkelerinden ise bir noter tarafından onaylı olması yeterlidir)
- ii) Ülkesinde KKTC Temsilciliği bulunmayan pay sahibi olacak kişinin iç güvenlikten sorumlu makamlardan alınmış doğruluk (sabıkasızlık) belgesi, ülkesindeki TC Elçilik/Konsoloslüğundan veya (varsa) KKTC'deki ülkesinin diplomatik misyonundan veya Apostile onaylı olmalı.
- iii) Pay sahibi olacak Tüzel kişi ise; denizaşırı şirketlerden istenen ilk 4 husus ve pay alma hususunda yönetim kurulu kararı.

iv) Yabancı uyruklu pay sahipleri hisse paylarının karşılığını mutasavver şirketin hesabına yatırdığını gösteren banka yazısı.

Yabancı gerçek veya tüzel kişilerin şirket kurmasında, ortaklığa katılmasında, ortaklık oranlarını %49'un üstüne çıkarmasında, sermaye artırımı, tasfiye, birleşme, iştirak gibi değişiklikleri yapmasında KKTC Ekonomi ve Enerji Bakanlığı onayı gerekir.

Her Yabancı uyruklu direktör ile ilgili olarak;

i) Pasaportunun aslı görülmek şartıyla pasaportunun fotokopisi veya Ülkesindeki (varsa) KKTC Temsilciliğinden (yoksa) TC Elçilik/Konsoloslüğundan veya KKTC'deki ülkesinin diplomatik misyonundan veya Apostile onaylı pasaport veya nüfus cüzdanı fotokopisi. (TC, ABD ve Avrupa Birliği ülkelerinden ise bir noterden onaylı olmalı.)

ii) Savcılık veya Polis Müdürlüğünden veya iç güvenlikten sorumlu makamdan alınacak doğruluk (sabıkasızlık) belgesi, ülkesindeki (varsa) KKTC Temsilciliğinden (yoksa) TC Elçilik/Konsoloslüğundan veya KKTC'deki ülkesinin diplomatik misyonundan veya Apostile onaylı olmalıdır iii) KKTC Vergi Dairesinden alınacak Vergi Güvenirlik Belgesi.

Yukarıdaki gerekli belgeler tamamlandıktan sonra KKTC Resmi Kabz Memurluğu ve Mukayyitlik Dairesince tescil işlemi yapılarak neticelendirilir.

KKTC'nde Limited Şirketler, KKTC Yasaları, Fasil 113, Limited Şirketler Yasası altında kurulur. Tescil müracaatı, Resmi Kabz Memurluğu ve Mukayyitlik Dairesine yapılır.

KKTC yasalarında geçen "Limited Şirket" deyimini tüzel kişiliğe haiz sınırlı sorumlu Şirket anlamında olup, Türkiye Cumhuriyeti yasalarındaki "Limited Şirket" deyimini ile karıştırılmamalıdır. Fasil 113 Limited Şirketler Yasası altında kurulan ve sorumlulukları sermaye payları ile sınırlı olan şirketler: Limited Şirketler (Halka açılımlı) ve Özel Limited Şirketler olup bu ikincileri Türkiye Cumhuriyeti yasaları, altında kurulan "Limited Şirketlere" tekabül etmektedir. Özel Limited Şirketler en az iki en çok elli üye ile kurulabilirken, Limited Şirketler (Halka Açılımlı) en az yedi kişi ile kurulabilmektedir.

Kurulacak olan şirket sermayesi asgari 25.000.-avro karşılığı Türk Lirası olmalıdır.

Yabancı (Denizaşırı) Şirketler

Yabancı ülkelerde kurulan Limited veya Anonim Şirketler, KKTC Ekonomi ve Enerji Bakanlığı onayı ve Bakanlar Kurulundan izin alınması koşuluyla, KKTC'de bir işyeri (veya şube) açmak için bir Yabancı (veya Denizaşırı) Şirket statüsünde tescil ettirilebilirler.

Bu maksatla KKTC Resmi Kabz Memurluğu ve Şirketler Mukayyitliğine şu evraklarla müracaat edilebilirler;

Tescil ettirilmek istenen şirketin ülkesindeki (varsa) KKTC Temsilciliğinden, (yoksa) TC Elçilik veya Konsoloslüğundan veya Apostile onaylı; (TC, ABD ve Avrupa Birliği ülkelerinden ise Resmi

makamlardan alınan belgeler o makamın onayını taşımalı diğer belgeler ise bir noter tarafından onaylanmalı)

- Tadilatlarıyla birlikte Şirketin Ana sözleşme ve Tüzüğü; KKTC Damga pulları
- Yönetim Kurulu (üyelerinin en son tarihe göre tam listesi, ikamet adresleri ve uyrukları. - Ülkesinde KKTC temsilciliği bulunmayan tüzel kişilerin Yönetim Kurulu Üyelerinden, iç güvenlikten sorumlu makamlardan alınmış doğruluk (sabıkasızlık) belgesi.
- Hissedarların en son tarihe göre tam listesi ile ikamet adresleri, hisse türleri, değerleri ve adetleri.
- Şirketin kayıtlı bulunduğu yerin Ticaret Odasından alınacak ve Şirketin halen, faaliyette olduğunu gösteren yeni tarihli belge
- Şirketin, özellikle hangi faaliyeti yapmak maksadı ile KKTC'nde bir işyeri (şube) açmak ve bu maksatla hangi miktarda "İşletme Sermayesini" tahsis etmek niyetinde olduğunu gösteren Yönetim Kurulu Kararı
- KKTC'nde yerleşmiş olan/olanlar (oturma ve çalışma izni olanlar) ve tescil ettirilmek istenen Şirketi KKTC'nde temsile ve onun adına, KKTC makamlarınca yapılacak resmi tebligatı ve mahkeme ihbarlarını kabule yetkili ve görevli kılındığı beyan edilen bir veya daha fazla gerçek veya tüzel kişinin isim ve adresleri verilmek suretiyle atandığına ilişkin Yönetim Kurulu Kararı.
- Y.Ş. 1, 2 ve 3 formları ve KKTC Damga pulu ve harç.
- Şirket adına KKTC Vergi Dairesinden alınacak Vergi Güvenirlik Belgesi. - Harç

Yabancıların tescil ettikleri Uluslararası İşletme Şirketleri (UŞ)

Uluslararası İşletme Şirketleri büyük oranda yabancılar ve/veya KKTC vatandaşı olup ikametgahı yurtdışında olanlar tarafından tescil edilebilir. Bu gibi şirketler ana sözleşmelerinde öngörülen her türlü faaliyetlerini tamamen yurt dışına (Off-Shore) yönelik olarak yürütürler ve gelirlerini yurt dışından sağlarlar. U.Ş.'ler, şans oyunu ve müşterek bahis oynatamazlar. Öncelikle isim yoklaması Resmi Kabz Memurluğu ve Şirketler Mukayyitliği tarafından onaylanır. Daha sonra KKTC Ekonomi ve Enerji Bakanlığı tarafından istenen belge, bilgi ve başvuru harcı ödendikten sonra bunlar incelenir uygun ise KKTC Ekonomi ve Enerji Bakanının onaylamasından sonra tescil için Resmi Kabz Memurluğu ve Şirketler Mukayyitliğine gönderilir.

Yabancıların Tescil ettiği Kollektif ve Komandit Ortaklıklar.

Kollektif ve komandit şirketler ikiye ayrılır;

Kollektif Şirketler; Kar gayesiyle iş yapan kişiler arasındaki ilişkiyi anlatır. Ancak kollektif şirketlerin tüzel kişiliği yoktur. Bütün ortaklar şirketin borçlarından dolayı alacaklılara karşı zincirleme ve sınırsız sorumludurlar.

Komandite Şirketler; Kar gayesiyle iş yapan kişiler arasındaki ilişkiyi anlatır. Ancak komandit şirketlerin tüzel kişiliği yoktur. Burada ortaklardan en az birisi ortaklığın borçlarından dolayı alacaklılara karşı sınırsız sorumlu olur.

Bu gibi şirketlerin tescili için, önce isim yoklaması yaptırılır; bundan sonra, K.K.1 formunun usulüne göre doldurulup Şirketler Mukayyitliğine dosyalamak suretiyle müracaat edilir. K.K.1

formunun üzerine Pul ve Harç Listesinde öngörülen damga pulu yapıştırılır. Ortaklardan her birinin de K.K.T.C. kimlik kartları ve fotokopileri müracaat anında ibraz edilir.

Sigorta

KKTC'deki Sosyal Güvenlik Uygulamalarına ilişkin çalışmalar KKTC Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bağlı olan Sosyal Sigortalar Dairesi tarafından yürütülmektedir. Sosyal Güvenlik uygulamalarına ilişkin çalışmalar; 16/1976 sayılı Kıbrıs Türk Sosyal Sigortalar Yasası ve 73/2007 sayılı Sosyal Güvenlik Yasası ile bu yasalar tahtında çıkarılan ilgili tüzükler kapsamında uygulanmaktadır. Bu bağlamda, Kıbrıs Türk Sosyal Sigortalar Yasası'nın 19. ve 20. maddesine göre; her işveren her çalışanı (gerçek kişi) için İşe giriş Bildirgesi veya İşe Başlama Bildirgesi'ni düzenleyerek Sosyal Sigortalar Dairesi'nin ilgili şubesine bilgi vermekle ve bildirim yapılan bilgilere göre de çalışanın her ay sigorta primini yatırmakla yükümlüdür. İşvereni tarafından Sosyal Sigortalar Dairesi'ne bildiri yapılan her sigortalı çalışan için bir Sigorta Numarası ve Sigorta Kartı düzenlenir ve işlemler bu bilgilere göre gerçekleştirilir.

KKTC sosyal güvenlik sistemi bir yandan primlerle finanse edilen sosyal sigortalar programları, öte yandan vergilerle finanse edilen sosyal yardım ve hizmet programlarından oluşur.

Sosyal Sigortalar Dairesi, iş kazası, meslek hastalığı, geçici ve sürekli iş göremezlik, analık, işsizlik, malullük, yaşlılık (emeklilik), ölüm sigortaları ve yardımları sağlar. KKTC'de 2008 yılından önce göreve başlayan kamu çalışanları dışında kalan tüm çalışanlar sosyal sigortaların kapsamı içindedir.

Çalışma Dairesi; KKTC çalışma hayatının düzenlenmesi, kaçak ve kayıt dışı işgücünün önlenmesi, iş yerlerinin iş güvenliği, çalışma sağlığı ve cihaz güvenilirliği açılarından denetlenmesi, özürli istihdamı, istihdam ve insan sermayesini artırıcı uygulamaların geliştirilmesi konularıyla ilgilenir.

Sosyal Hizmetler Dairesi, kimsesiz çocukların korunması/bakımı, sosyal yardımlar, kreş ve gündüz bakımevlerinin denetimi, velayet-vesayet konuları ile ilgilenir.

KKTC sosyal güvenlik sistemi 2008 yılında yapılan değişiklik ile kamu özel ayrımı yapılmaksızın tek çatı altında toplanmıştır. Ancak kamuya 2008 yılından önce girenler için eski sistemin devam ediyor olması iki ayaklı bir sosyal güvenlik sisteminin halen devam etmesine neden olmuştur.

İhtiyat sandığında, çalışanlardan prim adı altında %4, işverenden ise depozit adı altında %4 kesinti yapılarak çalışanın adına fona yatırılmaktadır. Çalışanın işten ayrılması durumunda hesabına yatırılmış olan paralar faizleri ile birlikte kendisine ödenmektedir. İşverenler veya bağımsız çalışanlar ihtiyat sandığına tabi değildirler.

1 Ocak 2025'ten itibaren asgari ücret brüt 43.469 TL (net 37.818 TL) olup istihdam şekline göre kesintiler farklılık arz etmektedir.

Yatırım Prosedürü

KKTC'nin ekonomik kalkınmasında gereksinim duyulan yatırımların artırılmasını özendirmeye yönelik, yatırımı yönlendirme ve tanıtım stratejilerinin belirlenmesi ve uygulanması, yatırım ikliminin iyileştirilmesine katkı sağlanması ve yatırımların doğru ve etkin yapılabilmesi amacıyla KKTC Başbakanlık Kıbrıs Türk Yatırım Geliştirme Ajansı (YAGA) kurulmuştur. Yerli ve yabancı yatırımcıların başvurabileceği ilk adres olan Ajans aşağıda belirtilen özellikleri taşıyan yatırım projelerini kabul etmektedir:

- a- Doğrudan yerli ve yabancı sermaye nitelikli olup sabit sermaye tutarı 500,000.€ ve üstü olan yatırım projeleri;
- b- Niş yatırım olma özelliği taşıyan ve komite tarafından uygun görülen yerli ve yabancı yatırım projeleri;
- c- Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenen, yatırım yönlendirme ve tanıtım stratejilerine uygun diğer yeni yatırım projeleri.

YAGA, yatırımcı adına, teşvik belgesi de dahil gerekli onay, izin ve tahsis ile ilgili işlemlerin tamamlanmasına yardımcı olur ve bu amaçla iş takibi dahil tüm çalışmaları yapar ve yatırımcıların sorunlarının çözümünde yardımcı olur.

KKTC'de yapacakları yatırımları için teşvik tedbirlerinden yararlanmak isteyen gerçek veya tüzel yatırımcılar proje ve yatırımın mahiyeti ile ilgili detayları içeren Proje Fizibilite Formu ile birlikte Devlet Planlama Örgütü'ne başvurur. Başvurular ilgili kuruluşlardan konuya ilişkin görüşlerin alınmasının ardından en geç 3 ay içerisinde kesin sonuca bağlanır.

Yatırımlarda Öncelikli Alanlar

KKTC Başbakanlık Kıbrıs Türk Yatırım Geliştirme Ajansı (YAGA) tarafından belirlenen öncelikli ve ikincil öncelikli sektörler;

Öncelikli Sektörler

- Turizm (özellikli, özgün, uzmanlaşmış, sezon dışı)
- Özel İlgi Turizmi: Mevcut kitle turizmi yanında özel ilgi turizmi, sağlık turizmi, yat turizmi ve eko-agro turizmi alanlarında önemli potansiyel olduğu bilinmektedir.
- Sağlık Turizmi: Turistik yaşlı bakım merkezleri yatırımlarında potansiyel görülmektedir.
- Yat Turizmi: KKTC'de yat konaklama kapasitesi düşüktür ve bu durum marina yatırımlarına olan ihtiyacı ortaya koymaktadır.
- Eko-Agro Turizmi: Çeşitli medeniyet ve kültürlerin mozaïği konumunda olan Kuzey Kıbrıs, Eko-Agro turizm ürünleri konusunda çeşitli yaratıcı yatırım fırsatları sunmaktadır.
- Konferans Turizmi: Ülkede mevcut 5 yıldızlı oteller konferans turizminin gelişmesinde önemli rol oynamaktadır.
- Yüksek ve Sürekli Öğrenim: Kuzey Kıbrıs, yükseköğrenim sektöründe önemli bir merkez olup, bu alanda gelişme potansiyeline sahiptir.

Özellikli, Niş Yatırım, Yüksek Katma Değerli Tarım ve Gıda İşleme (Tarımsal imalat): Tarım sektörünün rekabet edebilirliğini artırmak için yüksek katma değerli ve yüksek piyasa talebi olan narenciye ürününe ilave olarak alternatif ürünlerin geliştirilmesi önemlidir. Tarım sektörünün niş yatırımlarla katma değeri yüksek bir sektör olarak geliştirilebileceği öngörülmektedir. Hellim, Verigo Üzümü, nar, kapari, zeytinyağı, narenciye balı, harup ve baharatlar Kuzey Kıbrıs'ın sunabileceği bazı özellikli tarım ürünleridir. Örneğin, Verigo Üzümü Kıbrıs'ın bilinen endemik üzüm çeşidi olup Avrupa'da pazarlanabilecek bir ürün niteliğindedir. Özellikle bir tadı olan Verigo, büyük, pembe yuvarlak ve çekirdeği az olan bir türdür.

Ayrıca Hellim, özel tadı olan sadece Kıbrıs'a özgü en önemli işlenmiş tarım ürünlerinden biridir.

Bu itibarla, ürün geliştirici ilave yatırım ve uygun pazarlama enstrümanları kullanılarak dünya çapında bilinen niş ürünler yaratılması mümkün görülmektedir. Bununla birlikte, zeytinyağı, narenciye balı, harnup, doğal kekik balı ve doğal kekik ürünü de niş yatırım fırsatlarına olanak sunmaktadır.

Bilişim Sektörü- Yazılım Geliştirme ve Haberleşme: Dünyadaki sektörel gelişmeler ve mevcut kaynaklar dikkate alınarak yapılan sektör hedefleme çalışması ışığında Bilişim Sektörünün büyük bir potansiyele sahip olduğu tespit edilmiştir ve sektörün geliştirilmesine yönelik çalışmalar sürdürülmektedir.

İkincil Öncelikli Sektörler

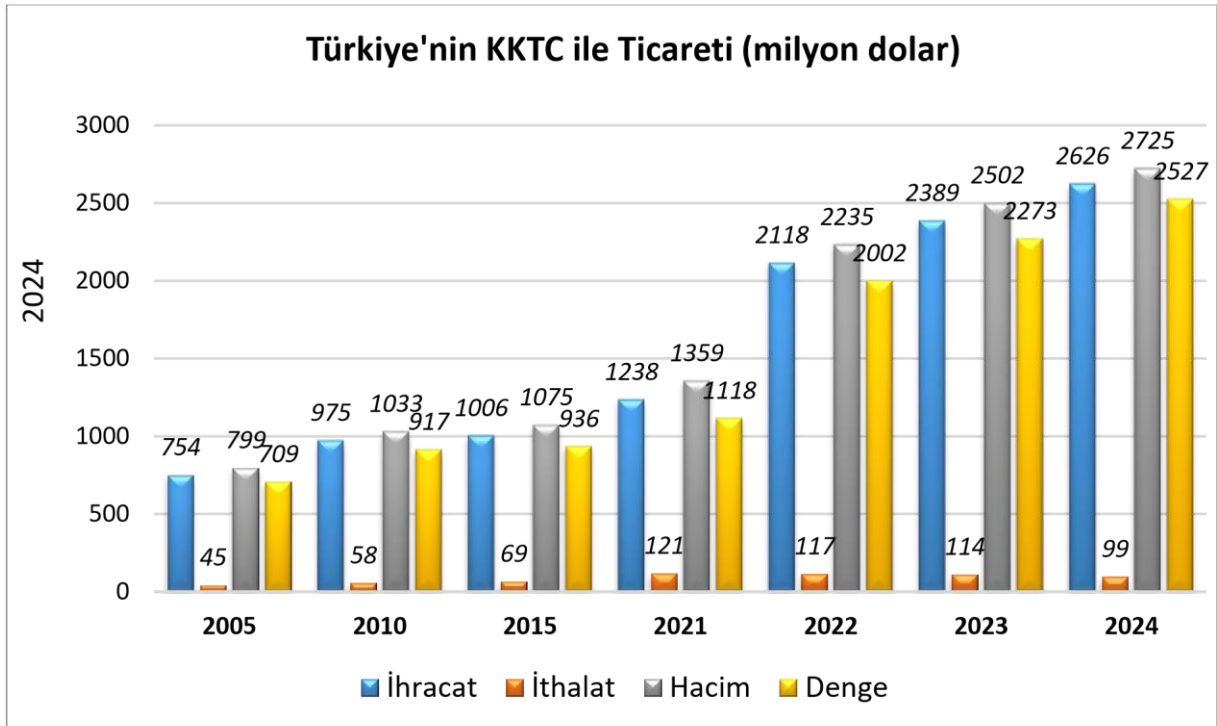
- Diğer Niş Sanayi Üretimi: Yat Üretimi bu tip yatırımlara gösterilebilecek iyi örneklerden biridir.
- Finans Sektörü
- Ticaret, Ulaşım ve Lojistik
- Enerji, özellikle Alternatif Enerji: Gerekli teknik bilgi (know-how) donanımına sahip yatırımlar ile adanın güneş ve rüzgar enerji kaynakları harekete geçirilebilecektir.
- Sağlık Hizmetleri: Kuzey Kıbrıs'ta sağlık hizmeti sunumu genellikle kamu sektörü tarafından sağlanmaktadır. Özel sektörün yatırımları ile özel hastanelerin sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Bu sektörün gelişmesi diğer alanların gelişmesini destekleyecektir. Kuzey Kıbrıs'taki sağlık hizmetleri kalitesinin artırılması için üniversitelerin Tıp bölümlerinin önemli katkısı olacağı dikkate alınmaktadır.
- Taş ocakçılığı ve İnşaat Malzemeleri
- Serbest Meslek Hizmetleri

5. TÜRKİYE ile TİCARET

Genel Durum

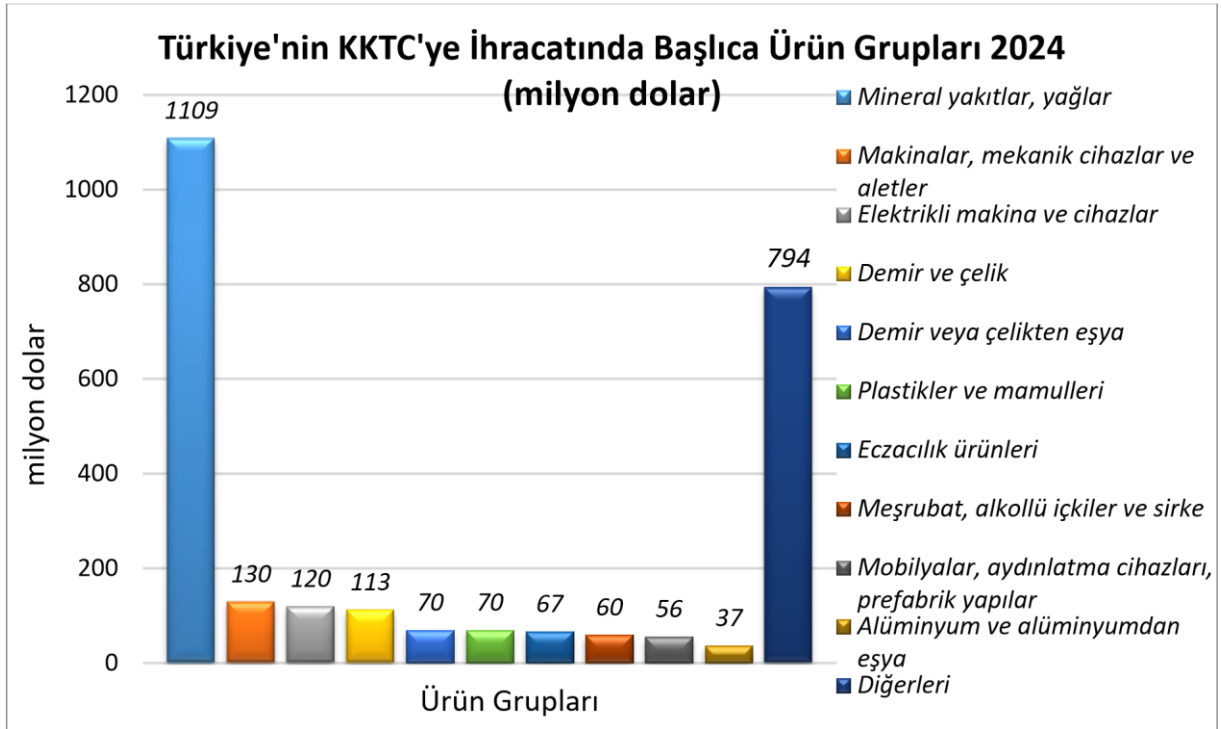
K.K.T.C' nin dış ticaretinde en önemli paya sahip ülke Türkiye'dir. 2021 yılında K.K.T.C'ye ihracatımız 1.2 milyar dolara yükselmiştir. K.K.T.C'den olan ithalatımız da 121 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. 2024 yılında ise K.K.T.C'ye olan ihracat 2.6 milyar dolar, ithalat ise 99 milyon dolar olmuştur.

Türkiye-KKTC Dış Ticareti

Kaynak: TÜİK

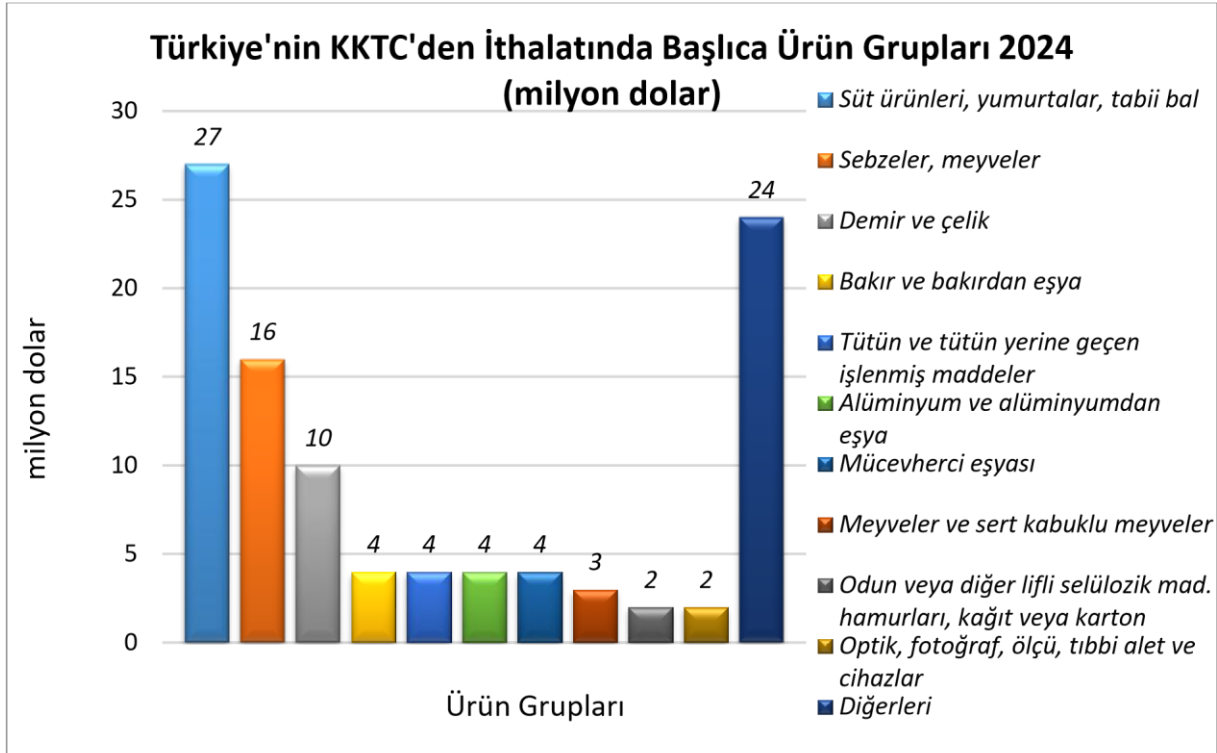
Türkiye'nin KKTC'ye İhracatında Başlıca Ürünler

Kaynak: TÜİK

[Detaylı tablo için tıklayınız](#)

Türkiye'nin KKTC'den İthalatında Başlıca Ürünler

Kaynak: TÜİK [Detaylı tablo için tıklayınız](#)

EKLER:

Ek-1: Türkiye'nin KKTC'ye İhracatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2022	2023	2024	Pay (% 2024)	Değişim (% 20232024)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)			2 118 367	2 388 767	2 625 717	100	9,9
1.	2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	961 392	1 054 911	1 081 673	41,2	2,5
2.	7214	İnşaat demiri	69 761	86 316	91 997	3,5	6,6
3.	3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	35 179	54 714	62 239	2,4	13,8
4.	8502	Jeneratörler	26 484	13 618	31 918	1,2	134,4
5.	2523	Çimento	21 166	28 371	31 775	1,2	12
6.	9403	Diğer mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	15 247	18 114	25 294	1	39,6
7.	2402	Tütün/tütün yerine geçen maddelerden puolar, sigarillolar ve sigaralar	13 894	18 892	24 346	0,9	28,9
8.	7308	Demir veya çelikten inşaat ve inşaat aksamı, inşaatta kullanılmak üzere hazırlanmış demir veya çelikten sac, çubuk, vb.	11 404	17 527	22 776	0,9	29,9
9.	1905	Tatlı Bisküvi ve Gofretler	15 222	17 843	22 395	0,9	25,5
10.	2208	Etil alkol (alkol derecesi < %80, tağyir edilmemiş) ve damıtılarak elde edilmiş likör ve diğer alkollü içkiler	11 056	16 740	21 750	0,8	29,9
11.	2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	27 688	19 089	21 234	0,8	11,2

12.	8544	İzole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler; tek tek kaplanmış liflerden oluşan fiber optik kablolar	16 857	18 370	19 777	0,8	7,7
13.	2304	Soya fasulyesi yağı üretiminden arta kalan küspe ve katı atıklar	14 639	17 935	18 488	0,7	3,1
14.	7306	Demir veya çelikten diğer ince ve kalın borular ve içi boş profiller	11 263	14 381	18 435	0,7	28,2
15.	6907	Cilasız veya sırsız seramikten döşeme veya kaplama karoları ve kaldırım taşları, mozaik küpler vb.	20 976	19 052	18 139	0,7	-4,8

Kaynak: TÜİK

Ek-2: Türkiye'nin KKTC'den İthalatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2022	2023	2024	Pay (% 2024)	Değişim (%, 2023/2024)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)			116 807	114 379	99 286	100	-13,2
1.	0406	Peynir ve pıhtılaştırılmış ürünler	18 896	20 625	21 909	22,1	6,2
2.	2009	Meyve ve sebze suları	3 283	3 955	16 290	16,4	311,8
3.	7204	Dökme demirin, demirin veya çeliğin döküntü ve hurdaları veya bunların eritilmesi ile elde edilmiş külçeler	15 748	11 693	10 490	10,6	-10,3
4.	0401	Süt ve krema (konsantre edilmemiş, ilave şeker veya diğer tatlandırıcı madde içermeyen)	2 139	3 283	4 816	4,9	46,7
5.	2402	Tütün/tütün yerine geçen maddelerden purolar, sigarillolar ve sigaralar	1 264	386	3 662	3,7	848,9
6.	0805	Turunçgiller (taze/kurutulmuş)	27 519	49 375	3 365	3,4	-93,2
7.	7602	Alüminyum döküntü ve hurdaları	4 038	3 689	3 332	3,4	-9,7
8.	7404	Bakır döküntü ve hurdaları	1 736	681	3 280	3,3	381,6

9.	7108	Altın (platin kaplamalı altın dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	2 636	1 790	1 949	2	8,8
10.	4707	Kağıt ve karton döküntü ve kırıntıları	1 594	1 424	1 653	1,7	16,1
11.	7113	Mücevherci eşyası ve aksamı (kıymetli metallerden veya kıymetli metallerle kaplama metallerden)	3 340	1 258	1 601	1,6	27,3
12.	7801	İşlenmemiş kurşun	1 128	1 333	1 578	1,6	18,3
13.	0302	Balıklar (taze veya soğutulmuş)	72	0	1 524	1,5	0
14.	9021	Ortopedik cihazlar; cebireler, kırıklar için cihazlar vb; protez organlar; işitme cihazları, vücut içi ve dışı cihazları	73	232	1 497	1,5	545,2
15.	3603	Fitiller, infilak fitilleri, ağız otları veya infilak kapsülleri, ateşleyici maddeler, elektrikli infilak ettiriciler	0	757	1 396	1,4	84,3

Kaynak: TÜİK